

В. В. Прошкін, ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”

ДІАГНОСТИКА ІНТЕГРАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ТА НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ В УНІВЕРСИТЕТСЬКІЙ ОСВІТІ

Прошкін В. В.

Діагностика інтеграції науково-дослідної та навчальної роботи в університетській освіті

У статті подано результати діагностики інтеграції науково-дослідної та навчальної роботи майбутніх учителів. Розроблено критерії педагогічної системи інтеграції науково-дослідної та навчальної роботи: мотиваційно-цінісний, дослідницько-когнітивний, діяльнісно-результативний. Здійснено відбір контрольної й експериментальної груп, які є рівноцінними за показниками критеріїв. Виявлено, що більшість студентів мають середній, а також низький рівень показників зазначених вище критеріїв. Узагальнено інформацію від науково-педагогічних працівників про інші вагомні аспекти інтеграції університетської науки й освіти (залучення студентів і викладачів до науково-дослідної роботи, здібності, необхідні для занять наукою, досвід наукової роботи викладачів і студентів, механізми заохочення студентів-науковців, привабливі та непривабливі аспекти науково-дослідної роботи тощо). Виявлено проблемне поле інтеграції науково-дослідної та навчальної роботи в університетській підготовці майбутніх учителів в Україні: недостатній рівень науково-дослідної діяльності в багатьох університетах, слабкий зв'язок науки з навчальним процесом, недосконалість форм і методів організації наукових досліджень у процесі підготовки майбутніх учителів, слабе використання широких можливостей університетів для організації та проведення наукових досліджень, відсутність у багатьох університетах системної науково-дослідної співпраці викладачів і студентів, слабка мотивація студентів до занять наукою, відсутність системних знань про сутність науково-дослідної роботи та методики її здійснення тощо.

Ключові слова: інтеграція науково-дослідної та навчальної роботи, університетська підготовка, майбутній учитель.

Прошкин В. В.

Діагностика интеграции научно-исследовательской и учебной работы в университетском образовании

В статье представлены результаты диагностики интеграции научно-исследовательской и учебной работы будущих учителей. Разработаны критерии

педагогической системы интеграции научно-исследовательской и учебной работы: мотивационно-ценностный, исследовательско-когнитивный, деятельностно-результативный. Осуществлен отбор контрольной и экспериментальной групп, которые являются равноценными по показателям критериев. Выявлено, что большинство студентов имеют средний, а также низкий уровень показателей указанных выше критериев. Обобщена информация от научно-педагогических работников о других важных аспектах интеграции университетской науки и образования (привлечение студентов и преподавателей к научно-исследовательской работе, способности, необходимые для занятия наукой, опыт научной работы преподавателей и студентов, механизмы поощрения студентов-молодых ученых, привлекательные и непривлекательные аспекты научно-исследовательской работы и др.). Выявлено проблемное поле интеграции научно-исследовательской и учебной работы в университетской подготовке будущих учителей в Украине: недостаточный уровень научно-исследовательской деятельности во многих университетах, слабая связь науки с учебным процессом, несовершенство форм и методов организации научных исследований в процессе подготовки будущих учителей, слабое использование широких возможностей университетов для организации и проведения научных исследований, отсутствие во многих университетах системного научно-исследовательского сотрудничества преподавателей и студентов, слабая мотивация студентов к занятиям наукой, отсутствие системных знаний о сущности научно-исследовательской работы, методики ее осуществления и др.

Ключевые слова: интеграция научно-исследовательской и учебной работы, университетская подготовка, будущий учитель.

Сучасний розвиток суспільства вимагає вдосконалення системи педагогічної освіти відповідно до умов соціально зорієнтованої економіки та інтеграції України в європейське та світове освітнє співтовариство. Ураховуючи те, що основним завданням педагогічної освіти є забезпечення висококваліфікованими педагогічними й науково-педагогічними кадрами навчальних закладів, проблема поліпшення університетської підготовки майбутніх учителів не втрачає своєї актуальності.

Ретельний аналіз стану інтеграційних процесів у вищій школі дозволив нам узагальнити та виділити провідні та прогресивні наукові ідеї з метою подальшого розвитку теорії та практики інтеграції науково-дослідної та навчальної роботи в університетській підготовці майбутніх учителів: вплив інтеграції навчальної та наукової діяльності викладача вищої школи на якість підготовки фахівців (О. Глущенко), підготовка фахівців технічних наук в

умовах використання інтеграції науки, освіти та виробництва (З. Сазонова, А. Козлов, Ю. Шагіна), інтеграція інноваційної та навчальної діяльності в системі військової професійної освіти (В. Чернолес), інтеграція науки, освіти та практики в умовах університетського освітнього округу (С. Якушева), інтеграція навчальної та позанавчальної діяльності як основа адаптації студентів ВНЗ (П. Васильєв), інтеграція навчальної та практичної діяльності як чинник підвищення професійної компетентності студентів-заочників у коледжі (О. Загора), форми здійснення інтеграції освіти, науки та виробництва в зарубіжних університетах (Є. Неборський, Б. Супян), система наукової діяльності ВНЗ на засадах модельного, системного, синергетичного, прогностичного, інформаційного та фрактально-матричного підходів (Ю. Козловський).

Науково-теоретичний аналіз проблеми інтеграції науково-дослідної та навчальної роботи в університетській підготовці майбутніх учителів і розкриття її теоретико-методичних засад є необхідною та достатньою підставою для наших наукових пошуків. Їх подальшим кроком стало розроблення методики експериментального дослідження. На констатувальному етапі визначено основний понятійний апарат дослідження, теоретично вивчено його проблему (аналіз та узагальнення наукової літератури, дисертаційних робіт, нормативно-правової документації, навчальних планів, робочих програм, результатів навчальних сесій, роботи викладачів і студентів тощо), розроблено науково-методичні засади експерименту та його методологічний інструментарій.

У межах теми „Інтеграція науково-дослідної й навчальної роботи в університетській підготовці майбутніх учителів” (державний реєстраційний номер 0108U07930), що розробляється в ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, вивчено реальний стан інтеграції науково-дослідної та навчальної роботи у ВНЗ України, які здійснюють підготовку педагогічних кадрів. Це й стало метою статті.

Експеримент проведено на базі університетів: ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, РВНЗ „Кримський

гуманітарний університет”, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди, КЗ „Харківська гуманітарно-педагогічна академія” Харківської обласної ради, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ „Криворізький національний університет”, ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет”, Інституту післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників Університету менеджменту освіти, Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Відповідно до завдань дослідження виділено вибірккову сукупність у кількості 890 осіб, розподілену на кілька складників. Передусім це контрольна група (КГ) – 344 студенти та експериментальна група (ЕГ) – 373 студенти. Відповідно до критерію Пірсона χ^2 цей емпіричний розподіл студентів на контрольну й експериментальну групи є порівняним з теоретичним (рівномірним), тобто розбіжності між розподілами статистично недостовірні. Крім того, до вибіркової сукупності ввійшли науково-педагогічні працівники університетів, а також учителі загальноосвітніх середніх шкіл.

Спираючись на результати наукових досліджень (Т. Калишнікова [1], М. Князян [2], З. Сазонова [3], Т. Торгашина [5] та ін.), ми розробили критерії педагогічної системи інтеграції науково-дослідної та навчальної роботи в університетській підготовці майбутніх учителів: мотиваційно-цінісний, дослідницько-когнітивний, діяльнісно-результативний. Обґрунтуванням щодо вибору критеріїв став проведений нами аналіз психолого-педагогічної літератури та результатів дисертаційних робіт, власний досвід з організації наукової роботи майбутніх учителів, а також вивчення думок науково-педагогічних працівників, які здійснюють підготовку педагогічних кадрів. Доведемо доцільність використання перелічених вище критеріїв.

Мотиваційно-цінісний критерій є своєрідним вимірювальником реалізації всіх компонентів педагогічної системи. Ми його розглядаємо як сукупність мотивів особистості студента та найважливішу характеристику її

здатності до науково-дослідної роботи. Основне значення для такої діяльності мають інтерес до пізнання на підставі особистісних потреб, розуміння значущості знань науково-дослідної роботи для сучасного вчителя, самостійність у виборі дослідницьких педагогічних завдань, наполегливість у подоланні труднощів у процесі роботи з ними, активність у самоствердженні, саморозвитку, наявність особистісного смислу в науково-дослідній діяльності, задоволеності власною науково-дослідною роботою, прагнення досягти вагомих наукових результатів, ставлення до науково-дослідної роботи як цінності та ін.

Наступний критерій – дослідницько-когнітивний. Ми розуміємо його як дослідницьку (яка відображає філософсько-методологічні, соціально-педагогічні, психологічні й організаційно-методичні знання засад дослідницької діяльності) компетентність до здійснення науково-дослідної роботи, тобто передбачає наявність теоретичних знань, умінь з фахових дисциплін, організації науково-дослідної діяльності студентів, уявлення про логіку й етапи наукового пізнання, структуру наукового дослідження, етапи науково-дослідної діяльності, досвід наукової роботи студентів тощо.

Дослідницької компетентності ми досягаємо в процесі цілеспрямованого впливу на майбутніх учителів через активізацію мотивів науково-дослідної діяльності, опанування системою знань про НДРС, формування необхідних умінь і навичок НДРС за допомогою різних видів навчальної діяльності в процесі університетської підготовки.

Отже, ми повністю поділяємо погляди В. Чернобровкіна, що дослідницька компетентність студентів стає потужним чинником підвищення його професійної компетентності за таких умов:

- формування дослідницької мотивації, яка забезпечується вільним вибором проблем дослідження за власним інтересом студента;
- організація проблемного кола досліджень, яке відповідає запитам життєвого простору сучасного суспільства;
- наступність етапів наукового зростання майбутніх фахівців від „малої” до „великої” науки;

- єдність теорії і практики;
- творчо-професійне та особистісно зорієнтоване наукове керівництво;
- взаємозв'язок індивідуальних та колективних форм дослідницької діяльності та створення рефлексивно-діалогічного простору наукового пошуку [5, с. 74].

Інший критерій – діяльно-результативний. На нашу думку, він спрямований на оцінку активності студентів у виконанні науково-дослідної роботи, а також її конкретних результатів. Маємо на увазі активність участі в науково-дослідній роботі кафедр і наукових структурних підрозділів заради наукового результату, у різних заходах змагального характеру, наукових конференціях, семінарах, в обговоренні результатів реалізації науково-дослідних проектів, наполегливість у подоланні труднощів для вирішення дослідницьких педагогічних завдань, а також активність у самовдосконаленні (бажання бути не гірше за інших, прагнення до лідерства, саморозвитку).

Розпочнемо аналіз результатів констатувального етапу експерименту (див. табл. 1).

Таблиця 1

Оцінка інтеграції науково-дослідної та навчальної роботи майбутніх учителів на констатувальному етапі експерименту

	Критерій	Групи	Рівні розвитку, %		
			Низький	Середній	Високий
1.	Мотиваційно-ціннісний	КГ	44,2	46,4	9,4
		ЕГ	40,1	51,7	8,2
2.	Дослідницько-когнитивний	КГ	38,5	51,4	10,1
		ЕГ	37,8	51,0	11,2
3.	Діяльнісно-результативний	КГ	37,6	54,1	8,3
		ЕГ	35,8	57,2	7,0
Загальний рівень		КГ	40,1	50,6	9,3
		ЕГ	37,9	53,3	8,8

Отримані статистичні дані щодо експериментальної і контрольної груп ми порівняли за допомогою критерію Пірсона χ^2 . Для кількості ступенів свободи

$$\nu = 2 \quad \chi_{кр}^2 = \begin{cases} 5,991, & p \leq 0,05 \\ 9,21, & p \leq 0,01 \end{cases}, \quad \chi_{емп}^2 < \chi_{кр}^2, \quad \text{тобто розбіжності між цими розподілами}$$

(контрольна й експериментальна групи) статистично не достовірні. Для підтвердження сказаного вище ми також провели розрахунки за критерієм Фішера φ^* . Отже, на констатувальному етапі експерименту ми здійснили відбір контрольної й експериментальної груп, які є рівноцінними за показниками критеріїв.

Перейдемо до аналізу результатів констатувального етапу експерименту. Розглядаючи мотиваційно-ціннісний критерій, зазначимо, що більшість студентів мають середній рівень показників (КГ – 46,4 %, ЕГ – 51,7 %), а також низький рівень (КГ – 44,2 %, ЕГ – 40,1 %). Як бачимо, більшість майбутніх учителів не виявляють особливого інтересу до наукової роботи на підставі особистісних потреб, вважають, що вона не є найважливішим складником професії педагога, недостатньо переконані в необхідності розвитку дослідницької компетентності, у деяких студентів наявний певний особистісний смисл у науково-дослідній діяльності, не всі отримують задоволення від власної науково-дослідної роботи, прагнуть досягти наукових результатів лише в межах навчальних дисциплін.

Аналізуючи дослідницько-когнітивний критерій, констатуємо ті самі тенденції, що й у попередньому критерії. Так, більшість майбутніх учителів мають середній рівень показників (КГ – 51,4 %, ЕГ – 51,0 %), а також низький рівень (КГ – 38,5 %, ЕГ – 37,8 %). Отже, виділяємо недостатню компетентність до реалізації науково-дослідної діяльності, яка передбачає наявність теоретичних знань з фахових дисциплін, організації науково-дослідної діяльності студентів, уявлення про логіку й етапи наукового пізнання, структуру та логіку наукового дослідження, досвіду безпосередньої науково-дослідної діяльності студентів, знання методів вирішення дослідницьких завдань, а також умов їх застосування.

Не всі студенти вміють планувати та реалізовувати власну дослідницьку діяльність, саморозвиток особистості, її активних і творчих засад. Тому ми можемо констатувати недостатній розвиток дослідницьких умінь і навичок: бачення проблеми, її стисле та правильне вираження, формулювання гіпотези, планування, збір, аналіз отриманих даних, побудова узагальнень і висновків, оформлення та презентація результатів наукового дослідження, а також готовність до подолання труднощів, виявлення й усунення їхніх причин.

Дослідницька компетентність досягається багато в чому в процесі цілеспрямованої взаємодії на майбутніх учителів через активізацію мотивів науково-дослідної діяльності. Тому ми порівняли показники названих вище критеріїв за допомогою коефіцієнта кореляції Спірмена r_s . Отримали емпіричне значення критерію $r_{емп} = 0,866$, $r_{кр} = \begin{cases} 0,85, p \leq 0,05 \\ -, p \leq 0,01 \end{cases}$. Як бачимо, $r_{емп} > r_{кр}$, кореляція між цими критеріями є статистично значущою.

Інший критерій – діяльнісно-результативний. Більшість майбутніх учителів за цим критерієм мають середній рівень показників (КГ – 54,1 %, ЕГ – 57,2 %), а також низький рівень (КГ – 37,6 %, ЕГ – 35,8 %). Отже, студенти беруть участь у науково-дослідній роботі кафедр і наукових структурних підрозділів, але сильно цього не прагнуть, без особливого інтересу беруть участь у заходах змагального характеру (конкурси наукових робіт, олімпіади, виставки), майже не виступають на наукових конференціях і семінарах, причому під час обговорення результатів науково-дослідних проектів є переважно слухачами, можуть за допомогою інших ставити дослідницькі завдання, але не виявляють належної наполегливості, ініціативи за умови виникнення труднощів, а також у самовдосконаленні. За допомогою коефіцієнта кореляції Спірмена r_s ми намагалися виявити зв'язок між дослідницько-гностичним і діяльнісно-результативним критеріями. Отримали емпіричне значення критерію $r_{емп} = 0,886$, $r_{кр} = \begin{cases} 0,85, p \leq 0,05 \\ -, p \leq 0,01 \end{cases}$. Як бачимо, $r_{емп} > r_{кр}$, кореляція між критеріями є статистично значущою.

Окрім аналізу названих вище критеріїв, для нас особливе значення має інформація про інші значущі аспекти інтеграції університетської науки й освіти, яку ми отримали від студентів і викладачів у результаті анкетування, бесід, спостереження. Подамо її докладніше. Наше перше запитання про те, чи повинна науково-дослідна робота бути обов'язковим компонентом процесу університетської підготовки майбутніх учителів. Переважна більшість викладачів (82,2 %) відповіли на нього позитивно, що, безумовно, свідчить про розуміння значущості наукової роботи в університетській підготовці. Відповіді студентів розподілені так: усі студенти повинні займатися наукою – 3,7 %, більшість – 35,8 %, лише деякі – 42,7 %, не повинні – 6,1 %, важко відповісти – 1,7 %. Як бачимо, майже половина респондентів (48,8 %) не вважає науково-дослідну роботу найважливішим складником університетської підготовки всіх без винятку студентів. Імовірніше, тут має місце стереотип студентського мислення про те, що не всіх студентів необхідно залучати до наукової роботи. Отже, наші ідеї щодо необхідності підвищення статусу університетської науки, є актуальними та значущими.

З метою лаконічності викладу матеріалу, аналізуючи анкетування та бесіди зі студентами, ми використовуємо узагальнені статистичні дані за контрольною та експериментальними групами. Згідно з критерієм χ^2 різниця в результатах, отриманих за цими групами, не є статистично значущою, отже, ми беремо до уваги нульову гіпотезу про те, що емпіричний розподіл експериментальної групи не відрізняється від контрольної.

Наголосимо на тому, що 79,5 % викладачів вважають, що лише деякі студенти мають необхідні здібності до науково-дослідної роботи, 16,5 % упевнені, що більшість студентів можуть залучатися до наукової роботи. Тільки 2,2% викладачів говорять, що всі студенти мають здібності до занять наукою. На відміну від викладачів, відповіді студентів мають дещо позитивне забарвлення. На думку 26,9 % студентів, більшість із них усе ж таки мають необхідні здібності до занять наукою. Відповідь „лише деякі” обрали 67,1 % респондентів. Водночас лише 4,1% студентів вважають, що всі без винятку

студенти мають здібності до занять наукою. Ми вважаємо, що відповіді викладачів на це запитання є більш критичними, тому що в більшості науково-педагогічних працівників наукова робота асоціюється з набуттям нових знань. Зрозуміло, що до цього переважна більшість студентів не готова. Аналізуючи бесіди з майбутніми вчителями, зауважимо, що наука в них асоціюється насамперед з компонентом університетської освіти, отже, припускає набуття нового знання швидше на рівні узагальнення та систематизації вже наявної наукової інформації.

Зрозуміло, що здійснювати ефективно наукове керівництво можуть лише ті викладачі університету, які самі активно займаються науково-дослідною роботою. Переважна більшість науково-педагогічних працівників (80,4 %) вважає, що всі вони повинні проводити наукові дослідження. Відповідь „лише деякі” обрали 16,1 % респондентів. Як показав аналіз, переважно це стосується викладачів мистецьких і спортивних кафедр. Лише 3,5 % викладачів вважають, що науковою роботою не потрібно займатися зовсім.

Аналізуючи досвід керівництва науковою роботою студентів, зазначимо, що науковці використовують різні форми дослідницької діяльності.

Як свідчать результати дослідження, найчастіше наукове співробітництво викладача та студента здійснюється в процесі підготовки наукових статей і тез (17,7 % відповідей), виконанні реферату, курсової, дипломної роботи, які мають дослідницький характер (15,1 %). На нашу думку, це зумовлено тим, що, на жаль, не всі студенти мають достатні дослідницькі компетентності до занять наукою на більш високому рівні (дослідження в педагогічній лабораторії, участь у конкурсі наукових робіт або науково-практичній конференції тощо). Ми вважаємо занадто низькими показники за такими формами: виконання завдань дослідницького характеру в межах навчальних дисциплін (13,6 %), виконання завдань дослідницького характеру під час педагогічної практики (5,7 %). Уважаємо, що на збільшення саме цих показників необхідно зробити акцент у процесі впровадження нашої педагогічної системи в практику університетської освіти. Це спричинено тим, що найважливіша умова реалізації

ідеї інтеграції науково-дослідної та навчальної роботи майбутніх учителів полягає насамперед у розробці процедури оптимального вбудовування такої інтеграції в усі елементи процесу підготовки сучасного вчителя, а насамперед – у зміст навчального матеріалу.

Подамо матеріали, які свідчать про те, як студенти відповідають на запитання про досвід занять науково-дослідною роботою. Як бачимо, найчастіше (52,4 %) студентів залучають до виконання завдань дослідницького характеру в межах навчальних дисциплін, а також виконання реферату, курсової, дипломної роботи, які мають дослідницький характер. Про досвід участі в заходах змагального характеру (олімпіади, конкурси, виставки) говорять лише 8,1 % майбутніх учителів. Отже, упроваджуючи нашу педагогічну систему в практику, уважаємо за доцільне збільшити кількість студентів, які беруть участь у зазначених вище заходах. Наукові конкурси, олімпіади, виставки мають значний потенціал для формування дослідницької компетентності майбутніх учителів, а також мотивовано впливають на вирішення проблеми залучення студентів до науково-дослідної діяльності.

Важливим для нашого дослідження є питання щодо визначення механізмів заохочення студентів, які займаються науково-дослідною роботою. На жаль, жоден із респондентів не запропонував свого варіанта відповіді, вибравши лише пропоновані:

1) надавати перевагу найкращим студентам-науковцям під час вступу до аспірантури, магістратури університету (39,9 %);

2) оплачувати публікації, наукові відрядження студентів, які активно займаються наукою (31,5 %);

3) урахувати результати наукової діяльності у процесі вивчення навчальних дисциплін (28,6 %).

Порівняємо ці дані з інформацією, яку отримали від студентів:

1) оплачувати публікації, наукові відрядження студентів, які активно займаються наукою (41,2 %);

2) надавати перевагу найкращим студентам-науковцям під час вступу до

аспірантури, магістратури університету (30,6 %);

3) ураховувати результати наукової діяльності у процесі вивчення навчальних дисциплін (28,2 %).

Позитивним є той факт, що в усіх університетах, де проходив експеримент, викладачі позитивно ставляться до організації наукової роботи (82,9 %), що постає певним гарантом ефективного впровадження педагогічної системи в практику. Якщо говорити про студентів, то 55,8 % задоволені організацією наукової роботи, водночас майже кожен четвертий студент (27,1 %) не зміг відповісти на це запитання. Отримані дані вказують на необхідність підвищення рівня інформованості студентів щодо організації університетської науки як найважливішої умови їхнього професійного зростання.

Отже, важливим є інформаційне забезпечення наукової діяльності сучасних учених, тому нас цікавить, як саме вони отримують інформацію про дослідницьку діяльність університету, міжнародні, всеукраїнські наукові гранти, конкурси, конференції тощо.

Як свідчать результати дослідження, найчастіше інформацію викладачі отримують у завідувача кафедри, науковому відділі (33,8 %), колег (26,7%), а також у мережі Інтернет, зокрема на сайті університету (18,1%). Зазначимо, що незначну ефективність мають традиційні форми отримання інформації: дошки оголошень (16,3 %), університетські або факультетські видання (5,1%). Зауважимо також, що за відповідями викладачів, усі так чи інакше отримують необхідну наукову інформацію.

Аналогічне запитання ми поставили і студентам. За даними, отриманими від студентів, найчастіше інформацію про наукову роботу їм надають викладачі (38,1 %), а також одногрупники (23,5%). Так само, як і викладачі, студенти низько оцінюють такі форми отримання інформації, як дошка оголошень (13,5 %), а також університетські, факультетські видання (7,8 %).

Зважаючи на результати дослідження, ми вважаємо, що найбільш ефективні й раціональні механізми поширення в університеті наукової

інформації такі:

1. Ланки: проректор з наукової роботи → науковій відділ → завідувач кафедри → викладач → студент. Або: проректор з наукової роботи → науковій відділ → органи студентського самоврядування → студент.

2. Сайт університету, сайти кафедр, наукових структурних підрозділів, соціальні мережі.

Останнє запитання було про чинники, які приваблюють і не приваблюють студентів у науковій роботі. Аналіз свідчить, що до позитивних аспектів наукової роботи студенти зараховують насамперед розвиток творчих здібностей (35,9 %). Цікаво, що показник „вплив наукової роботи на навчальні досягнення” оцінюється і позитивно (34,2 %), і негативно (28,1 %). Найбільша проблема, на якій наголошують студенти, – брак вільного часу для занять науковою роботою (58,1 %). Ураховуючи це, вважаємо за доцільне зосередитися насамперед на таких формах інтеграції науково-дослідної та навчальної роботи, використання яких можливе переважно в межах навчальних дисциплін. На жаль, лише 9,8 % студентів пов’язують науку з підвищенням їхнього соціального статусу.

У процесі наших наукових пошуків з урахуванням результатів досліджень і проведених нами узагальнень у попередніх розділах роботи виявлено проблемне поле інтеграції науково-дослідної та навчальної роботи в університетській підготовці майбутніх учителів в Україні:

- недостатній рівень науково-дослідної діяльності в багатьох університетах, слабкий зв’язок науки з навчальним процесом, недосконалість форм і методів організації наукових досліджень у процесі підготовки майбутніх учителів;

- слабе використання широких можливостей університетів для організації та проведення наукових досліджень, зокрема в процесі підготовки майбутніх учителів;

- недостатня розробленість теоретичного та методичного забезпечення інтеграції наукової та навчальної роботи в підготовці студентів;

- відсутність у багатьох університетах системної науково-дослідної співпраці викладачів і студентів, що постає однією з основних умов створення науко зорієнтованого освітнього середовища, спрямованого на професійну підготовку майбутніх учителів, які повинні володіти високим рівнем дослідницької культури, науковим потенціалом, реалізованим у педагогічній творчості під час вирішення складних практичних завдань;
- слабка мотивація студентів до занять наукою, недостатня визначеність особистісно-професійних цінностей, які мають мотиваційне значення у прагненні студентів бути залученими до науки;
- відсутність системних знань про сутність науково-дослідної роботи та методики її здійснення, стереотипність мислення, відповідно до якого не всіх студентів необхідно залучати до наукової роботи;
- недостатня окресленість перспектив майбутньої дослідницької діяльності студентів;
- слабке застосування педагогічної практики для залучення студентів до дослідницької діяльності.

Проведена педагогічна діагностика реальної практики інтеграції науково-дослідної та навчальної роботи в університетській підготовці майбутніх учителів дозволяє зробити висновки.

Ми розробили критерії педагогічної системи інтеграції науково-дослідної та навчальної роботи в університетській підготовці майбутніх учителів: мотиваційно-ціннісний, дослідницько-когнітивний, діяльнісно-результативний. На констатувальному етапі експерименту здійснили відбір контрольної й експериментальної груп, які є рівноцінними за показниками критеріїв. Вивчаючи результати констатувального етапу експерименту, виявили, що більшість студентів мають середній, а також низький рівень показників зазначених вище критеріїв.

Загалом зроблені висновки є для нас одним з найважливіших орієнтирів, що дозволять упровадити педагогічну систему інтеграції науково-дослідної та навчальної роботи в практику університетської освіти.

Література

1. **Калашникова Т. В.** Научно-исследовательская работа как условие совершенствования образовательного процесса (на материале педагогического колледжа) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Калашникова Татьяна Владимировна. – Якутск, 2002. – 164 с.
2. **Князян М. О.** Самостійно-дослідницька діяльність майбутніх учителів іноземних мов: теорія і практика : монографія / М. О. Князян. – Ізмаїл : Сміл, 2006. – 242 с.
3. **Сазонова З. С.** Интеграция образования, науки и производства как методологическое основание подготовки современного инженера : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Сазонова Зоя Сергеевна. – Казань, 2008. – 481 с.
4. **Торгашина Т. И.** Научно-исследовательская работа студентов педагогического вуза как средство развития их творческого потенциала : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Торгашина Татьяна Игоревна. – Волгоград, 1999. – 209 с.
5. **Чернобровкін В. М.** Принципи організації науково-дослідницької діяльності студентів у світлі Болонських ініціатив / В. М. Чернобровкін // Освіта Донбасу. – 2005. – № 3. – С. 73 – 77.

Proshkin V. V.

Diagnostics of research and educational work integration within the university education.

The results of diagnostics of research and educational work integration within the university education have been presented in the article. Criteria of pedagogical system of integration research and pedagogical work have been worked out. They are motivational and value, research and cognitive, action approach and efficient criteria. The selection of checking and experimental group that are the same according to their criteria have been carried out. It has been exposed that the majority of students have middle and low performance level. Research workers summarize information about a few other aspects of university science and education integration (involving students and teachers in scientific work, ability to make research work, experience of teachers and students cooperation, ways of students' encouragement, attractive and unattractive aspects of research work etc.). The problem of research and educational work integration in the future teachers' university training has been revealed. It is insufficient level of research activity in many universities, weak coupling of science and educational process, research work organization that has imperfect forms and

methods in the process of future teachers' university training, weak employment of wide universities' possibilities for organization and maintaining researches, lack of systemic research cooperation between teachers and students, weak students' motivation to research work, lack of systemic knowledge about the essence of research work and its implementation methodology.

Key words: integration, research and educational work, university training, future teacher.

Відомості про автора

Прошкін Володимир Вадимович – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач відділу аспірантури ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”. Основні наукові інтереси зосереджені навколо проблематики університетської підготовки майбутніх учителів у контексті інтеграції науки та освіти.

Стаття надійшла до редакції 06.12.2012 р.

Прийнято до друку 21.12.2012 р.